

Αποφάσεις στην υπόθεση C-600/19 Ibercaja banco,
στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-693/19 SPV Project 1503, C-831/19
Banco di Desio e della Brianza κ.λπ.,
καθώς και στις υποθέσεις C-725/19 Impuls Leasing România και C-869/19
Unicaja Banco

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

**Καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται με τους καταναλωτές: οι
εθνικές δικονομικές αρχές δεν μπορούν να εμποδίσουν την άσκηση των
δικαιωμάτων τα οποία οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης**

*Η αρχή της αποτελεσματικότητας επιτάσσει αποτελεσματικό έλεγχο του εν δυνάμει καταχρηστικού
χαρακτήρα των ρητρών*

Με τις σημερινές αποφάσεις του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου αποφαινεται επί αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως τις οποίες υπέβαλαν ορισμένα ισπανικά και ιταλικά δικαστήρια καθώς και ένα ρουμανικό δικαστήριο και οι οποίες αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ¹ σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.

Το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί του ερωτήματος αν εθνικές δικονομικές αρχές, όπως η αρχή του δεδicasμένου, μπορούν να περιορίσουν τις εξουσίες των εθνικών δικαστηρίων, ειδικότερα των αρμόδιων για την αναγκαστική εκτέλεση, να εκτιμούν τον εν δυνάμει καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικών ρητρών. Είναι συμβατές με την οδηγία 93/13 οι αρχές του εσωτερικού δικονομικού δικαίου οι οποίες δεν επιτρέπουν την εκτίμηση αυτή κατά το στάδιο της εκτέλεσης, συμπεριλαμβανομένης της αυτεπάγγελτης εξέτασης από τον δικαστή της εκτέλεσης, λόγω της ύπαρξης προηγούμενων δικαστικών αποφάσεων;

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς τη σημασία που έχει, τόσο στην έννομη τάξη της Ένωσης όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις, **η αρχή του δεδicasμένου**. Συγκεκριμένα, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, επιβάλλεται να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες μετά την εξάντληση των διαθέσιμων ένδικων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση των ως άνω ένδικων μέσων².

Τούτου λεχθέντος, κατ'αρχάς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το σύστημα προστασίας που θεσπίζει η οδηγία 93/13 βασίζεται στην αντίληψη ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία, τόσο ως προς τη δυνατότητα διαπραγματεύσεως όσο και ως προς το επίπεδο της πληροφόρησής³. Ακριβώς λόγω της ασθενέστερης αυτής θέσης στην οποία βρίσκονται οι καταναλωτές, η οδηγία 93/13 προβλέπει ότι αυτοί δεν δεσμεύονται από τις καταχρηστικές ρήτρες. Πρόκειται για διάταξη αναγκαστικού δικαίου η οποία έχει ως σκοπό να αντικαταστήσει την τυπική ισορροπία που εισάγει η σύμβαση με μια ουσιαστική ισορροπία⁴.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας

¹ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).

² Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, Asturcom Telecomunicaciones, [C-40/08](#).

³ Απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus, [C-421/14](#).

⁴ Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., [C-154/15](#), [C-307/15](#) και [C-308/15](#) (βλ. [ΑΤ αριθ. 144/16](#)).

93/13⁵ και ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να παύσει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών⁶.

Το δίκαιο της Ένωσης δεν εναρμονίζει καταρχήν τις διαδικασίες εξετάσεως του τυχόν καταχρηστικού χαρακτήρα μιας συμβατικής ρήτρας και, κατά συνέπεια, οι διαδικασίες αυτές εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών. Οι εθνικές δικονομικές διατάξεις πρέπει να συνάδουν προς **την αρχή της αποτελεσματικότητας**, ήτοι να πληρούν την απαίτηση περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας⁷. Συναφώς, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, όταν δεν ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος του δυνητικά καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της οικείας συμβάσεως, δεν μπορεί να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία 93/13⁸.

Βάσει αυτών ακριβώς των εκτιμήσεων εκδίδει το Δικαστήριο τις τέσσερις σημερινές του αποφάσεις.

Υπόθεση C-869/19, Unicaja Banco

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της L και της Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, την οποία διαδέχθηκε η Unicaja Banco SA, με αντικείμενο τη μη αυτεπάγγελη εξέταση από το δευτεροβάθμιο εθνικό δικαστήριο ενός λόγου εφέσεως που αφορά παράβαση του δικαίου της Ένωσης. Το τραπεζικό ίδρυμα χορήγησε στην L ενυπόθηκο δάνειο. Η σύμβαση αυτή προέβλεπε «ρήτρα κατωτάτου επιτοκίου» βάσει της οποίας το κυμαινόμενο επιτόκιο δεν μπορούσε να είναι χαμηλότερο του 3 %. Η L άσκησε αγωγή κατά του τραπεζικού ιδρύματος με αίτημα να κηρυχθεί άκυρη η εν λόγω ρήτρα και να της επιστραφούν τα ποσά που είχαν αχρεωστήτως εισπραχθεί, υποστηρίζοντας ότι η ρήτρα έπρεπε να κηρυχθεί καταχρηστική ως στερούμενη διαφάνειας. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε την αγωγή, ενώ παράλληλα περιόρισε χρονικώς τα περί επιστροφής αποτελέσματα κατ' εφαρμογήν της εθνικής νομολογίας. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου προσέφυγε το τραπεζικό ίδρυμα, δεν διέταξε την πλήρη επιστροφή των ποσών που είχαν εισπραχθεί βάσει της ρήτρας «κατωτάτου επιτοκίου», δεδομένου ότι η L δεν είχε ασκήσει έφεση κατά της πρωτόδικης αποφάσεως. Κατά το ισπανικό δίκαιο, εάν ουδείς εκ των διαδίκων προσβάλει συγκεκριμένο κεφάλαιο του διατακτικού, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν δύναται να το καταστήσει άνευ αποτελέσματος ή να το τροποποιήσει. Ο κανόνας αυτός παρουσιάζει ορισμένο βαθμό ομοιότητας με την αρχή του δεδικασμένου. Ως εκ τούτου, **το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας** υπέβαλε ερώτημα στο Δικαστήριο ως προς τη συμβατότητα του εθνικού δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης, λαμβανομένου ειδικότερα υπόψη του γεγονότος ότι το εθνικό δικαστήριο, επιλαμβανόμενο εφέσεως κατά αποφάσεως με την οποία περιορίζεται χρονικώς η επιστροφή των ποσών τα οποία αχρεωστήτως κατέβαλε ο καταναλωτής βάσει ρήτρας που κηρύχθηκε καταχρηστική, δεν μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως λόγο εφέσεως που αντλείται από παράβαση της οδηγίας 93/13 και να διατάξει την πλήρη επιστροφή των εν λόγω ποσών.

Υπενθυμίζοντας τη νομολογία του, **το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε εθνική νομολογία η οποία περιορίζει χρονικώς τα περί επιστροφής αποτελέσματα μόνον στα ποσά που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως κατ' εφαρμογήν καταχρηστικής ρήτρας μετά τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε η εν λόγω καταχρηστικότητα**⁹.

Ο Δικαστήριο εκτιμά επίσης ότι η εφαρμογή των επίμαχων εθνικών δικονομικών αρχών είναι ικανή να καταστήσει αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων, παραβιάζοντας κατά τον τρόπο αυτό την αρχή της αποτελεσματικότητας. Πράγματι, **το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στην εφαρμογή εθνικών δικονομικών αρχών** δυνάμει των οποίων **εθνικό δικαστήριο, επιλαμβανόμενο εφέσεως κατά αποφάσεως με την οποία περιορίζεται χρονικώς η επιστροφή των ποσών τα οποία αχρεωστήτως κατέβαλε ο καταναλωτής βάσει ρήτρας που κηρύχθηκε καταχρηστική, δεν μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως λόγο**

⁵ Απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz, [C-415/11](#) (βλ. [ΑΤ αριθ. 30/13](#)).

⁶ Απόφαση της 26ης Ιουνίου 2019, Addiko Bank, [C-407/18](#).

⁷ Απόφαση της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, [C-776/19 έως C-782/19](#) (βλ. [ΑΤ αριθ. 100/21](#)).

⁸ Απόφαση της 4ης Ιουνίου 2020, Kancelaria Medius, [C-495/19](#).

⁹ Απόφαση Gutiérrez Naranjo κ.λπ., [C-154/15](#), [C-307/15](#) και [C-308/15](#), προμνημονευθείσα.

εφέσεως που αντλείται από παράβαση της διατάξεως αυτής και να διατάξει την πλήρη επιστροφή των εν λόγω ποσών, εφόσον η μη προσβολή του χρονικού περιορισμού από τον οικείο καταναλωτή δεν μπορεί να αποδοθεί σε πλήρη αδράνειά του.

Υπόθεση C-600/19, Ibercaja banco.

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του MA και της Ibercaja Banco SA σχετικά με **αγωγή καταβολής των οφειλόμενων στο τραπεζικό ίδρυμα τόκων λόγω της μη εκτέλεσης** από τους MA και PO της σύμβασης ενυπόθηκου δανείου που συνήφθη μεταξύ των εν λόγω διαδίκων. Το αρμόδιο δικαστήριο εξέδωσε διάταξη περί εκτέλεσεως του ενυπόθηκου τίτλου που κατείχε η Ibercaja Banco και επέτρεψε την κατάσχεση εις βάρος των καταναλωτών. Ο MA επικαλέστηκε την καταχρηστικότητα της ρήτρας περί τόκων υπερημερίας και της ρήτρας περί ελάχιστου επιτοκίου μόνον κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εκτέλεσης, ακριβώς μετά τη διενέργεια πλειστηριασμού για το ενυπόθηκο ακίνητο, όταν δηλαδή η ισχύς του δεδικασμένου και η παρέλευση της προθεσμίας ασκήσεως ανακοπής δεν επιτρέπουν ούτε στον δικαστή να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την ενδεχόμενη καταχρηστικότητα συμβατικών ρητρών ούτε στον καταναλωτή να επικαλεστεί την καταχρηστικότητα των εν λόγω ρητρών. Η σύμβαση αποτέλεσε μιν αντικείμενο αυτεπάγγελτης εξέτασης κατά την κίνηση της διαδικασίας εκτέλεσης για την ικανοποίηση ενυπόθηκης απαιτήσεως χωρίς ωστόσο να γίνει ρητή μνεία της εξέτασης των επίμαχων ρητρών ή να παρατεθεί σχετική αιτιολογία.

Κατά το Δικαστήριο, **το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία, λόγω των αποτελεσμάτων του δεδικασμένου και της παρέλευσης της προθεσμίας ασκήσεως ανακοπής, δεν επιτρέπει ούτε στον δικαστή να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την ενδεχόμενη καταχρηστικότητα συμβατικών ρητρών στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης για την ικανοποίηση ενυπόθηκης απαιτήσεως ούτε στον καταναλωτή, μετά τη λήξη της προθεσμίας για την άσκηση ανακοπής, να επικαλεστεί την καταχρηστικότητα των εν λόγω ρητρών στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτέλεσης ή στο πλαίσιο επακόλουθης διαγνωστικής δίκης, στην περίπτωση που οι επίμαχες ρήτρες έχουν αποτελέσει αντικείμενο αυτεπάγγελτης εξέτασης της ενδεχόμενης καταχρηστικότητάς τους από τον δικαστή, αλλά η δικαστική απόφαση η οποία επέτρεψε την εκτέλεση για την ικανοποίηση της ενυπόθηκης απαιτήσεως δεν περιέχει καμία αιτιολογία, έστω και συνοπτική, από την οποία να προκύπτει ότι διενεργήθηκε πράγματι η εξέταση αυτή ούτε αναφέρει ότι η εκτίμηση στην οποία προέβη ο δικαστής κατόπιν της εν λόγω εξέτασης δεν μπορεί πλέον να προσβληθεί λόγω του ότι δεν ασκήθηκε ανακοπή εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας.**

Ωστόσο, όταν η διαδικασία εκτέλεσης για την ικανοποίηση ενυπόθηκης απαιτήσεως έχει περατωθεί και τα δικαιώματα κυριότητας έχουν μεταβιβαστεί σε τρίτο, ο δικαστής δεν μπορεί πλέον να προβεί σε εξέταση της ενδεχόμενης καταχρηστικότητας συμβατικών ρητρών η οποία θα συνεπαγόταν την ακύρωση των πράξεων μεταβίβασης της κυριότητας και να διακυβεύσει την ασφάλεια δικαίου ως προς την ήδη πραγματοποιηθείσα μεταβίβαση της κυριότητας προς τρίτο. **Εντούτοις, σε μια τέτοια περίπτωση, ο καταναλωτής πρέπει να είναι σε θέση να επικαλεστεί, στο πλαίσιο μεταγενέστερης αυτοτελούς διαδικασίας, την καταχρηστικότητα των ρητρών της σύμβασης ενυπόθηκου δανείου, προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει αποτελεσματικά και πλήρως τα δικαιώματά τα οποία αντλεί από την οδηγία, ούτως ώστε να επιτύχει την αποκατάσταση της οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε από την εφαρμογή των εν λόγω ρητρών.**

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-693/19, SPV Project 1503, και C-831/19, Banco di Desio e della Brianza κ.λπ.

Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικων διαφορών εκ των οποίων η μιν πρώτη ανέκυψε μεταξύ της SPV Project 1503 Srl και της Dobank SpA, ως εντολοδόχου της Unicredit SpA, αφενός, και του YB, αφετέρου, η δε δεύτερη μεταξύ της Banco di Desio e della Brianza SpA και άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, αφενός, και των YX και ZW, αφετέρου, σχετικά με **διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης βάσει εκτελεστών τίτλων που έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου**. Τα ιταλικά δικαστήρια της εκτέλεσης διερωτώνται ως προς τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα της ποινικής ρήτρας και της ρήτρας που προβλέπει την

καταβολή τόκων υπερημερίας οι οποίες περιέχονται στις συμβάσεις χρηματοδότησης, καθώς και ως προς τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα ορισμένων ρητρών που περιλαμβάνονται στις συμβάσεις εγγυήσεως. Βάσει αυτών των συμβάσεων, οι πιστωτές πέτυχαν την υπέρ αυτών έκδοση διαταγών πληρωμής οι οποίες έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου. Εντούτοις, τα ως άνω δικαστήρια επισημαίνουν ότι, δυνάμει των αρχών του εσωτερικού δικονομικού δικαίου, σε περίπτωση μη άσκησης ανακοπής από τον καταναλωτή, το δεδικασμένο της διαταγής πληρωμής καλύπτει τον μη καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της σύμβασης εγγυήσεως, ακόμη και αν ο δικαστής που εξέδωσε την εν λόγω διαταγή ουδόλως προέβη σε συγκεκριμένη εξέταση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών αυτών.

Το Δικαστήριο εκτιμά ότι μια τέτοια εθνική ρύθμιση **είναι ικανή να καταστήσει κενή περιεχομένου την υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών**. Η απαίτηση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας επιβάλλει να έχει τη δυνατότητα ο δικαστής της εκτέλεσης να εκτιμήσει, ακόμη και για πρώτη φορά, τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών που αποτέλεσαν τη βάση για διαταγή πληρωμής η οποία εκδόθηκε από δικαστήριο κατόπιν αιτήσεως πιστωτή και κατά της οποίας ο οφειλέτης δεν άσκησε ανακοπή.

Υπόθεση C-725/19, Impuls Leasing România

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της IO και της Impuls Leasing România IFN SA, σχετικά με ανακοπή κατά της εκτελέσεως βάλλουσα κατά πράξεων αναγκαστικής εκτελέσεως που αφορούσαν σύμβαση χρηματοδοτικής μισθώσεως. Το ρουμανικό δικαστήριο επισημαίνει ότι η σύμβαση χρηματοδοτικής μισθώσεως δυνάμει της οποίας επισπεύσθηκε η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως περιλαμβάνει ορισμένες ρήτρες που θα μπορούσαν να κριθούν ως καταχρηστικές.

Εντούτοις, η ρουμανική νομοθεσία δεν επιτρέπει στον δικαστή της αναγκαστικής εκτελέσεως που επιλαμβάνεται ανακοπής κατά της εκτελέσεως να εκτιμήσει, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήσεως του καταναλωτή, τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών συμβάσεως που έχει συναφθεί μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία και συνιστά εκτελεστό τίτλο, για τον λόγο ότι υφίσταται ένδικο βοήθημα του κοινού δικαίου στο πλαίσιο του οποίου το επιληφθέν δικαστήριο δύναται να ελέγξει την καταχρηστικότητα των ρητρών μιας τέτοιας συμβάσεως. Βεβαίως, το δικαστήριο της ουσίας που επιλαμβάνεται ενδίκου βοηθήματος αυτοτελούς προς εκείνο που αφορά τη διαδικασία εκτελέσεως έχει τη δυνατότητα να αναστείλει την εν λόγω διαδικασία. Εντούτοις, ο καταναλωτής που ζητεί την αναστολή της διαδικασίας εκτελέσεως υποχρεούται να καταβάλει εγγύηση υπολογιζόμενη βάσει της αξίας του αντικειμένου του ενδίκου βοηθήματος.

Κατά το Δικαστήριο, όμως, είναι πιθανόν ένας υπερήμερος οφειλέτης να μη διαθέτει τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους για τη σύσταση της απαιτούμενης εγγυήσεως. Επιπλέον, το κόστος αυτός δεν πρέπει να μπορεί να αποτρέψει τον καταναλωτή από το να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου να εξεταστεί ο ενδεχομένως καταχρηστικός χαρακτήρας των συμβατικών ρητρών, τούτο δε ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν η αξία του αντικειμένου των ασκηθέντων ενδίκων βοηθημάτων υπερβαίνει κατά πολύ τη συνολική αξία της σύμβασης.

Επομένως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε τέτοια εθνική νομοθεσία.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το πλήρες κείμενο και η σύνοψη των αποφάσεων ([C-600/19](#), [C-693/19](#) και [C-831/19](#), [C-725/19](#), [C-869/19](#)) είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής των αποφάσεων

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582